

ธาตุ

เหมือนในอาชยาต

ปัจจัยกิริยาภิศค์

ปัจจัยกิริยาภิศค์ ๑๐ ตัว เป็นเครื่องหมายวาง ดังนี้ ใช้คุมพากย์ได้

- กิตปัจจัย: **อนต** ตวนตุ ตาวิ เป็นเครื่องหมาย กัดตุวางก และเหตุกัตตุวางก
- กิจปัจจัย: **อนีย ตพพ** เป็นเครื่องหมาย กัมมวางก เหตุกัมมวางก และภาววางก
- กิตกิจปัจจัย: **มาน ต** ตุน-ตวา-ตวาน เป็นเครื่องหมายวางกทั้ง ๕

วางกที่มีการใช้จริง ของปัจจัยแต่ละตัว

อนต	กัตตุวางก ^๑	เหตุกัตตุวางก		
ตวนตุ-ตาวิ	กัตตุวางก	เหตุกัตตุวางก		
อนีย	กัมมวางก ^๒	เหตุกัมมวางก ^๓	ภาววางก ^๔	
ตพพ	กัมมวางก ^๒	เหตุกัมมวางก ^๔	ภาววางก ^๕	
มาน	กัตตุวางก ^๑	กัมมวางก ^๒	เหตุกัตตุวางก ^๑	เหตุกัมมวางก ^๔
ต	กัตตุวางก	กัมมวางก	เหตุกัตตุวางก	เหตุกัมมวางก ^๔
ตวา	กัตตุวางก ^{๑๐}	กัมมวางก	เหตุกัตตุวางก ^{๑๐}	เหตุกัมมวางก

วางก เหมือนในอาชยาต (ดูรายละเอียดในผังวางก กิริยาภิศค์)

กัตตุวางก	อนต-มาน ^๑ ต ตวา ^{๑๐} ตวนตุ ตาวิ	ปนฺโนโต/ปจฺ ปจฺมาโน โคโต - ปจิตวา - ปจิตวา ปจิตาวิ
กัมมวางก	อนีย-ตพพ ^๒ มาน ^๒ ต	ปจฺนียะ ปจิตพฺโพ - ปจฺยมาโน/ปจฺจมาโน ปจฺจิตฺ/ปจฺโก
เหตุกัตตุวางก	อนต-มาน ^๑ ตวา ^{๑๐}	ปาเจนฺโต ปาจาปยมาโน - ปาจาเปตวา
เหตุกัมมวางก	อนีย ^๓ ตพพ ^๔ มาน ^๒ ต ^๕	ปาเจตพฺโพ - ปาจฺยมาโน ปาจฺจิต
ภาววางก	อนีย-ตพพ-ต ^๕	ภาวนียํ ภาวิตพฺพํ - ชีวิทํ มตฺ; สุตํ ชิตํ (ใน ต ปัจ. ใช้ทั้งอกัมม/สกัมมธาตุ)

๑ ต ปัจจัย กับอกัมมธาตุ เป็นกัตตุวางก กับสกัมมธาตุ เป็นกัมมวางก (ยกเว้น บตโต (ปท) อีโต (อิ) โคโต (คต), นิสสิโต (นิ-สี))

๒ ต ปัจจัย ในภาววางก เป็น นปฺ. ปฐมา. เอก. ใช้เป็นนามนามเท่านั้น เช่น ชีวิทํ ความเป็นอยู่, ชีวิท; มตฺ ความตาย, สุตํ การฟัง

๓ ลงปัจจัยประจําหมวดธาตุก่อน เช่น กโรนฺโต (กร โอ) ภุชฺชมาโน (ภุช อ)

๔ ในหมวดธาตุ ทิว สุ ก็ คห จุร ลงวิกรณปัจจัยได้ เช่น ปฏิปชฺชนียะ ปฏิปชฺชิตพฺโพ (ปฏิ ปท ย)

๕ ลง เณ ณาเป ปัจจัย เช่น ภาวนียะ (ภ) ยาปนียะ (ยา) ๕ ในภาววางก เป็น นปฺ. ปฐมา. เอก. เท่านั้น เช่น

อวสฺสํ มยา มริตพฺพํ. เฉพาะ ต ใช้เป็นนามนาม ใช้ทั้งอกัมม/สกัมมธาตุ เช่น มตฺ สุตํ แปลว่า การ-, ความ-

๖ ฌย ณาปย ปัจจัย ลง อีอาคม ด้วย เช่น การยิตพฺโพ การายิตพฺโพ (กร) ๖ ลง ย ปัจจัย กับ อีอาคมหน้า ย

หรือลง ย แล้วแปลง เช่น ปจฺยมาโน ปจฺจมาโน (ปจ) ๗ ลง ฌย ณาปย ปัจจัย

๘ ลง เณ ณาเป กับ ย ปัจจัย และ อี อาคมหน้า ย เช่น การยมาโน การายมาโน (กร)

๙ ลง อี อาคม ก่อน มักลง เณ ณาเป ปัจจัย เช่น มารยิตฺ มารยิตฺ (มร) ๑๐ ลงวิกรณปัจจัยบ้าง

๑๑ ฌย ณาปย ปัจจัย ลง อีอาคม ด้วย เช่น การยิตวา การายิตวา (กร)

ตุน ตวา ตวาน เรียกว่า ตวนาที่ปัจจัย (ปัจจัยมี ตุน เป็นต้น) เป็นอักษยะ ไม่ต้องแจกด้วยวิภัตินิยาม

ปัจจัยประจําหมวดธาตุ เรียกว่า **วิกรณปัจจัย** - ปัจจัยที่แบ่งธาตุ เป็นหมวดต่างๆ ซึ่งก็คือปัจจัยในกัตตุวางกนั่นเอง

รูปปัจจัยกิริยาภิศค์ ใน ๓ ลิงค์
(ไม่รวมรูปปัจจัยที่มีการแปลง)

อนต -นฺโต/- -นฺตี -นฺติ

ตวนตุ -ตวา -ตวตี -ตวติ

ตาวิ -ตาวิ -ตาวินี -ตาวี

อนีย -นียะ -นียา -นียํ

-ณียะ -ณียา -ณียํ*

ตพพ -ตพโพ -ตพพา -ตพพิ

มาน -มาโน -มานา -มานํ

ต -โต -ตา -ติ

ตวนา -ตุน -ตวา -ตวาน

* ธาตุลงท้ายด้วย ร ห และ รม อป ธาตุ ... แปลง น เป็น ณ

วิภัตินิยาม

กาล

ปัจจุบันกาล (อนต มาน)

- ปัจจุบันแท้ (...อยู่)
- ปัจจุบันใกล้อนาคต (เมื่อ...)

อดีตกาล (ตวนตุ ตาวิ ต ตุน-ตวา-ตวาน)

- ล่วงแล้ว (...แล้ว)
- ล่วงแล้วเสร็จ (ครั้น...แล้ว)

ความจำเป็น (อนีย ตพพ) (พึง...)

ปัจจัยกิริยาภิศค์ เป็นเครื่องหมายกาล ดังนี้

อนต มาน บอกปัจจุบันกาล แปลว่า อยู่, เมื่อ
ตวนตุ ตาวิ ต ตุน-ตวา-ตวาน บอกอดีตกาล แปลว่า แล้ว; ครั้น...แล้ว*

อนีย ตพพ บอกความจำเป็น แปลว่า พึง
* เฉพาะ ตวนาที่ปัจจัย

วจนะ

ประธานกับกิริยาภิศค์ / กิริยาภิศค์กับนามที่เป็นเจ้าของ มี (ลิงค์ วิภัติ) วจนะตรงกัน เช่น *สา เภรํ คจฺจนตํ* โอโธเภนตี ... (ยกเว้นที่เป็นอักษยะ เช่น -ตวา)

กิริยาภิศค์

